СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рôкъ V. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 23-го Грудня 1897. | Число 52.

Календарь.

Грудень.

23	Ч.	Даніила стовпника
24	П.	Спиридона еп.
25	С.	Евстратія, Евгенія, Ореста
26	Н.	28. ПО СОШ., и ПРАОТЦЕВЪ
27	П.	Елевтерія, Павла прел.
28	В.	Аггея прор., Теофанія
29	С.	Даніила прор., Ананіи

УВАГА.

Хотячі приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячно до касіера.

Mr. George Chylak
OLYPHANT, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою.

Rev. John Ardan
P. O. Box 418
OLYPHANT, PA.

Компанія желѣзничі и желѣзничі робôтники.

Въ нашôй преславнôй столици Вашингтонѣ вôдграває ся пôдъ ту пору комедія, котра доказує, яку вартôсть має житє робôтниковъ и ихъ сучасні змаганя.

Въ роцѣ 1893 ухваливъ конгресъ законъ, въ силу котрого компаніи желѣзничі въ краю мали бути принушені до 1. сѣчня 1898 року, всѣ кары заосмотрити автоматичными прирядами для сполучованя вагоновъ (каръ). Сей законъ бувъ ухваленый длятого, понеже велике число робôтниковъ при получованю (купльованю) каръ, знаходило смерть и то въ такôмъ числѣ, що ажь навѣть батьки народу, конгресмены и послы мусѣли призадуматись надъ тымъ, якъ бы тому страшному лиху зарадити. Въ наслѣдокъ ихъ дуже „розумныхъ" балаканинъ, выйшовъ бувъ власне той законъ. — Але звѣсно кождому, що кожде право має два кôнцѣ, а въ Америцѣ навѣть и 5 такихъ кôнцѣвъ знайде ся. Компаніи желѣзні, въ котрыхъ мають конгресмены свои центы, моцно закричали противъ того закона и въ кôнци вымогли стôлько полекшѣ, що оставлено имъ часъ на 5 лѣтъ, щобъ въ тôмъ часѣ автоматичні приряды для купльованя каръ запровадили.

Теперь власне проминає речинецъ 5 лѣтъ, отже всѣ компаніи злодѣйскихъ американскихъ треновъ, повысылали своихъ заступниковъ до Вашингтону, щобъ они старали ся у уряду еще на 5 лѣтъ проволѣчи выконане того закону.

Розбôйники треновй американскі кажуть въ Вашингтонѣ, що они мають за мало грошей, щобъ могли автоматичні приряды запровадити.

Минувшого тыждня почались переправы представителѣвъ компаній зъ рядомъ. Кôлька сотъ компаній желѣзничыхъ повысылало своихъ представителѣвъ, а робôтники выслали зô своеи стороны делегата вôдъ American Federation of Labor, пана Самуила Гомперса.

Заступники компаній желѣзничыхъ повсѣдали, розумѣє ся, на великого коня и заявили, що трены попросту не будуть ходити, если рядъ зажадає выконаня всейчасъ того права, бо компаніи не мають грошей, щобъ справити до каръ автоматичні приряды. Если-жь всѣ трены перестануть ходити, то въ такôмъ разѣ лишь держава и робôтники на тôмъ много стратять. Найбещельнѣйше говорить John K. Cowan, котрый заявивъ, що всѣ уряджения автоматичні будуть коштовати 40 до 50 миліоновъ доляровъ, а компаніи не суть въ силѣ такои великои сумы покрыти. Компаніи, сказавъ вôнъ, булибъ змушені стягнути часть тои сумы зъ платнѣ робôтниковъ, зменшаючи имъ денну платню. А заступникъ чікаґовскои колеи Great Western Railroad, сказавъ, що его компанія не въ силѣ на ту цѣль $60.000 въ слѣдуючôмъ роцѣ выдати. Колижь предсѣдатель тои анкеты запытавъ, кôлько выносила надвыжка въ тôй компаніи сего року, вôдповѣвъ заступникъ, що понадъ чотыри миліоны, а $60.000 не годна компанія заплатити, бо то булобъ не економічно, то не выплатилобъ ся.

Якъ зъ того бачимо, панове капіталисты грають въ отвертѣ карты. Они дбають о доходъ, о свою кишеню, а кôлько тамъ робôтниковъ згине — имъ чорта до того.

Тысячѣ робôтниковъ желѣзничихъ наложили головою въ часѣ вôдъ 1893 року.

Заступникъ робôтниковъ желѣзничихъ Mr. P. H. Morrissey, котрый протестувавъ противъ всякои полекшѣ для компаній, выказавъ цифрами, що за тыхъ 5 лѣтъ було 2000 робôтниковъ желѣзничихъ убитыхъ, а 10.000 до 20.000 раненыхъ. Близько 60 процентъ убитыхъ и раненыхъ робôтниковъ полягло въ наслѣдокъ вôдроченя закона.

При тôй цѣлôй комедіи вôдогравъ заступникъ робôтниковъ Самуилъ Гомперсъ, президентъ товариства Federation of Labor, ролю паяца капіталистôвъ.

Панъ президентъ забравъ, розумѣє ся, также голосъ. Вôнъ сказавъ, що жадна компанія колейова не повинна мати улекшеня закона, котра вôдъ часу оголошения того закона выплатила дівіденды. Цѣкава рѣчь, що обходять дівіденды капіталистôвъ президента товариства робôтничого? Чижь товариство робôтниче поставило его на те президентомъ, щобъ вôнъ упоминавъ ся за тыми капіталистами, котрымъ компаніи ихъ дівіденды не выплатили?

Чи на те его робôтники выслали до Вашингтону, щобъ вôнъ ихъ интереса заступавъ и домагавъ ся, щобъ рядъ всейчасъ приступивъ до выконаня ухваленого закона?

Та и не дивниця, если при такôмъ станѣ рѣчи рядъ еще на 5 лѣтъ позволить компаніямъ мордувати робôтниковъ. Тажь преცѣ представитель робôтниковъ самъ того бажає.

Соціялъ-політичный рухъ въ Америцѣ при кôнци 1897 р.

Американьскій робôтничій рухъ не вступивъ еще нынѣ на таку широку дорогу, якъ пролетаріятъ европейскихъ державъ пôдъ проводомъ мѣжнародной революційнои соціялъ-демократіи, котрый чимъ разъ близше и близше зближає ся до свои цѣли.

Причина тому єсть така, що на Американьскôй будôвли не нагромадило ся еще тôлько моху, не спорохнявѣла еще такъ дуже будôвля, якъ въ Европѣ, длятого нема конечнои, скорои потребы, сей будынокъ направляти, або ставити новый, якъ того вже потреба вымагає въ старôй Европѣ. А ще одна причина лежить въ тôмъ, що въ Америцѣ не вырозумѣли еще докладно, що суть властиво интересы робôтничои клясы и мѣшають тѣ интересы зъ интересами маломѣщанскими. Або обѣ причины въ однôмъ выраженю: Американьскі робôтники не узнали еще до теперь конечности выступити до клясовои борбы противъ капіталізмови. Капіталисты сильно зôрганізованѣ въ рôжнѣ компаніи и трусты, боронять за помочію капіталу, уряду, баґнетôвъ, револьверôвъ и наемнои прессы своихъ интересôвъ, а робôтники все еще не знають нѣчого лѣпшого робити, якъ купати ся въ парни маломѣщанскôй и тымъ способомъ свою клясову політику раковымъ крокомъ напередъ пхати.

Не суть то впрочѣмъ новѣ замѣтки, котрѣ мы днесь робимо. Однакъ треба признати, що за часъ вôдъ септембра 1896 р. до кôнця септембра 1897 р. робôтничій рухъ въ Америцѣ зробивъ певнѣ поступы, поступивъ не оденъ крокъ упередъ. Годить ся запримѣтити, що при всякихъ выборахъ видно було самостôйнѣ выступы робôтничои партіи, хоть на жаль въ найголовнѣйшу хвилю, пôдчасъ выборôвъ президента, велика часть робôтниковъ дала ся заманити въ таборъ партіи популистôвъ.

Не треба було однакъ довго чекати, — партія популистôвъ, а въ нѣй и всѣ робôтники, особливо дрôбнѣ фармеры, закричали сильно, коли при добрыхъ жнивахъ зôбранѣ продукты не могли въ золотыхъ часахъ збути, навѣть при білю Mc Kinle-а, котрый накладає высокѣ цла на заграничнѣ продукты.

Всѣ попереднѣ организаціи робôтничѣ, якъ Knigthts of Labor, American Federation of Labor и другѣ подôбнѣ пережили свôй вѣкъ, не маючи и не розумѣючи своихъ властивыхъ интересôвъ. Они истновали еще тогды, коли робôтникъ не бувъ свѣдомый свои клясовои борбы, коли выбороти бôльшу платню за працю було достаточнымъ жаданемъ робôтника. Квестія срѣбна и золота такъ само занимала умы робôтника, якъ маломѣщанина и капіталиста. — Все кипѣло, все варило ся въ горшку робôтничôмъ. Ажь послѣднѣ выборы президента дали нагоду яснѣйше выступити робôтникамъ — и они поставили свою власну платформу и поставили своихъ кандидатôвъ на президента и на віцепрезидента. Се першій яснѣйшій выступъ робôтничои партіи въ політичнôмъ житю. — Добре зôрганізована соціялістично-робôтнича партія зробила минувшои осени великѣ поступы. На конвенціяхъ въ Ню Йорку и въ Броклинѣ поставили робôтники вже ясну програму — и вôдъ тои то хвилѣ можь сказати, починає ся ясный соціялістичный рухъ помѣжь робôтниками въ Америцѣ.

Робôтничо-соціялістичный рухъ въ Европѣ нотує въ своимъ розвою незаперечный поступъ, въ декотрыхъ краяхъ меншій, въ декотрыхъ знову бôльшій. Льондонскій соціялістично-робôтничій конгресъ бувъ наглядным доказомъ, якъ далеко зайшла робôтнича справа въ Европѣ.

Певно, що найблизшій конгресъ, схоче згромадити ся въ Нѣмеччинѣ, въ тôй державѣ, въ котрôй соціяльна-демократія дає проводъ всѣмъ еи прихильникамъ. Всѣ перешкоды, всѣ строгѣ выступы цѣсаря нѣмецкого противъ руху соціялъ демократичного, тôлько помагають тому рухови, посувають его впередъ.

Майже паралельно зъ рухомъ робôтничимъ въ Нѣмеччинѣ, йде такій самый рухъ въ Франціи. Искры огню не згасить, если она въ глубокôмъ попелѣ тлѣє — хоть сѣ якійсь часъ не видно — покаже ся опять и запалить увесь матеріялъ, що близько находить ся.

Въ Бельгіи, въ чисто робôтничо-промысловôмъ краю здобули робôтники 30 процентъ своихъ послôвъ до парляменту.

Въ Австріи организація робôтнича чимъ разъ бôльшій робить поступы. За помочію утвореннои 5 куріи выбрали робôтники, якъ на першій разъ досыть поважне число своихъ заступниковъ до вѣденского парляменту и майже тымъ посламъ треба почислити въ заслугу, що они повалили ґабінетъ Баденіого.

Въ Италіи свободившись вôдъ злодѣя Кріспого поступають напередъ, якъ и Ишпанскі робôтники. На особлившу увагу заслугує першій значнѣйшій выступъ россійскихъ робôтниковъ въ клясовôй борбѣ пролетаріяту пôдъ проводомъ соціялістичныхъ проводирôвъ при способности великого петербурского страйку.

Нашѣ галицкі Братя выступають чимъ разъ на ширше поле въ аґітаціи робôтничôй. Радикальна партія потрафила при минувшихъ выборахъ взбудити таку завзяту аґітацію, що помимо жандармскихъ баґнетôвъ и деморалізуючихъ пôдкупствъ, здобула собѣ двохъ послôвъ до парляменту, чого старшѣ партіи не могли доказати.

Намъ Русинамъ американьскимъ треба лучитись въ робôтничѣ организаціи, бо тôлько тамъ мѣсце робôтникови, але анѣ при столѣ, анѣ пôдъ столомъ паньскимъ.

Н. Д.

ЩО ТАКЕ РОССІЙСКЕ ПРАВОСЛАВІЄ?

(Соціольогичный очеркъ.)

Написавъ графъ Лелива (Е. Н. Матросовъ.)

(Дальше).

Такимъ образомъ идея сполученя христіяньскихъ церквей, вôдбудоване первѣснои христіяньскои церкви и вôдновлене одинокого всесвѣтного христіяньства, представляє ся сама собою безсумнѣву великою и животворною идеєю та однакъ она не виновата нѣ въ судьбѣ Рѣчи Посполитой, нѣ въ судьбѣ православія въ державѣ польско-литовско-рускôй, анѣ на конець въ судьбѣ россійскои народности въ тôй державѣ.

Причины, длячого унія рускои церкви зôстала заключена зъ рим. католицкою, наводять слѣдуючѣ: 1) она була заключена выключно въ цѣляхъ політичныхъ, 2) она мала на цѣли зовсѣмъ спольонізовати руску народнôсть. Що до першои причины, то якъ мы се вже доказали въ горѣ, унія була заключена зъ цѣлею чисто церковною и при еи заключеню не церковь служила державѣ, для політичныхъ еи користей, але абсолютно на оборотъ — держава служила церкви, для чисто церковныхъ взглядôвъ, и при той службѣ зайшла держава такъ далеко, що сповôдувала роскладъ суспôльный и тымъ приготовила свою погибель. Звертаючись до другои причины, мовь бы то унія мала спольонізовати руску народнôсть, мы мусимо замѣтити, що въ тѣ давнѣ часы, о котрыхъ ту иде рѣчь, религія, чи вѣроисповѣдане, грало первостепенну ролю надъ всѣми другими справами житевыми, такъ що особа однои народности, принявши вѣроисповѣдане другои, поневольно прилучала ся до народности тои особы, котрои вѣроисповѣдане приняла. Длятого, если унія була мôсткомъ для принятя польскои народности, то не длятого, що унія тому була винна, але виноватѣ були тѣ причины суспôльного житя, що квестію религійну ставили высше всѣхъ квестій суспôльныхъ. Слѣдує однакъ замѣтити при тôмъ, що не одна лишь религія, котра стояла тогды высше всѣхъ пытань, помагала римскому католицизмови, за помочію уніи, польонізовати рускій народъ, були ту еще и другѣ причины, котрѣ рôвнобѣжно йшли зъ першою причиною: 1) польске правительство, котре ограничало права православныхъ и въ части и уніятôвъ, 2) высшôсть въ де-чôмъ культурна польскои шляхты и духовенства надъ рускими боярами и духовенствомъ. Строго сказавши, само вѣроисповѣдане въ тôй историчной епосѣ, безъ гнету політичного зô стороны польского правительства и шляхты не могло бы було спольонізовати такъ великихъ масъ рускои шляхты. — Не пôдлягає найменшому сумнѣвови, що еслибъ народъ великорускій, на предложене митрополита Исидора бувъ принявъ такъ звану фльорентійску унію, подôбно, якъ вôдтакъ де-котра часть малоруского и бѣлоруского народа, приняли унію берестийску, котра була лишь повторенемъ уніи фльорентійскои, то черезъ принятє уніи, анѣ оденъ великоросъ не бувъ бы спольщивъ ся, понеже въ державѣ московскôй не могло бути бесѣды объ органиченю правъ православныхъ и въ части уніятôвъ въ супротивставленю зъ римо-католиками, яке ограничене правъ мало мѣсце въ польскôй Рѣчи Посполитои, а также въ московскôй державѣ не стояли двѣ рôжнѣ народности противъ себе, котрѣ бы себе взаимно пожерали. Значить, ту — еслибъ удало ся було митрополиту Исидору перевести часть великоросôвъ на унію — булибъ стали противъ себе: великоросы православнѣ и великоросы католики, а все-жь они помимо рôжниць религійныхъ, булибъ остали великоросами, понеже они безъ рôжницѣ вѣроисповѣданя належали до однои и тои самои народности. Тымчасомъ рѣчи склали ся зовсѣмъ инакше.

Коли въ XVII. и XVIII. вѣкахъ предводителѣ польскои интелиґенціи того часу, умысно переходили зъ римского католицизма на унію, щобъ скрѣпити получене народностей польскои и рускои и заняти высшѣ становиска уніяцкои еархіи, много зъ тыхъ самыхъ, зовсѣмъ помимо ихъ власнои волѣ, ставали Русинами, вмѣсто польонізовати другихъ. Образкомъ такого зрущеня ся представлявъ Полякъ И. Лисовскій, котрый при кôнци XVIII. вѣка перейшовъ зъ римского католицизма умысно въ унію, щобъ занявши высоке мѣсце въ уніяцкôй еархіи, мôгъ дѣлати въ користь польонізаціи. Лисовскій, якъ и другѣ Поляки того часу, принявши унію, бувъ зъ початку архимадритомъ и управлявъ бѣлорускою епархією. Вôнъ сильно заходивъ ся около того, щобъ очистити унію вôдъ латинства и самъ говоривъ выключно, лишь по руски. Въ роцѣ 1785 поставили его епископомъ полоцкимъ и вôнъ, якъ и перше хоронивъ греческій обрядъ передъ латинствомъ и самъ навѣть ѣздивъ на всхôдъ, до Ерусалиму, щобъ на мѣсци въ самôмъ жерелѣ, выучитись самого чистого греческого обряда. Повернувши зъ Ерусалиму, зъ довжезною бородою, епископъ Лисовскій, впровадивъ въ своей полоцкôй еархіи чистоту греческого обряду — выучивши его докладно на оріентѣ и самъ въ Богослуженяхъ уживавъ московского, архієрейского служебника. Такъ римо-католики, якъ и Ватиканъ... его сильно не любили и интриґовали противъ него, однакъ се не перешкодило ему стати въ 1807 роцѣ уніяцкимъ митрополитомъ. Розумѣє ся, що таке зрущене Поляка, черезъ принятє уніи, не було одиницею. Если мы сей примѣръ навели, то длятого тôлько, щобы показати якъ въ тѣ часы переходъ зъ одного вѣроисповѣданя на друге, вилывавъ на перемѣну народности зъ однои въ другу. Якъ вже въ горѣ выказано, православіє, въ протягу двохъ вѣкôвъ вôдъ впроваджения уніи, въ Рѣчи Посполитой польскôй зовсѣмъ упало.

Розмѣры такого упадку були однако въ рôжныхъ мѣсцевостяхъ державы польско-литовско-рускои далеко неоднаковѣ. Въ тôмъ часѣ, коли на Бѣлôй Руси значна часть народа перейшла въ римскій католицизмъ, друга часть народа того и то часть далеко значнѣйша приняла унію и лишь немного осталось при православію. На Малôй Руси переходъ въ римскій католицизмъ бувъ дуже слабый и по ополяченю ся малорускои шляхты майже зовсѣмъ перервавъ ся переходъ на католицизмъ зô стороны Малоросôвъ — унія принялась була зовсѣмъ слабо, такъ що православіє було перевысшаючимъ вѣроисповѣданемъ, ажь до самого упадку Рѣчи Посполитои.

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю.......3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

Ревнѝ опѣкуны еміграціи.

(Конець).

Певна рѣчь, що сегорôчна еміграція дуже раптова, не була такою якъ бы слѣдъ, богато похибокъ склалось, однакъ сему не самъ народъ виненъ, але тѝ, котрѝ побирають ся его учити, не знаючи самѝ нѣчого. Похибки тѝ вже нынѣ усуненѝ. Народъ умѣщеный въ чотырохъ велекихъ осадахъ, рядъ канадійскій опѣкуесь ними и судъ о нашихъ людяхъ що до способностей господарскихъ, газеты англійскѝ, лучшій выдають, чимъ свои люде. Що въ такôй масовôй еміграціи могли бути похибки, якъ сказавъ я, рѣчь натуральна. Народъ Буковиньскій ставъ опонувати пр'иповини тутъ. — Претенсіи его стали великѝ, розумѣесь збаламученый вôдъ несумлѣнныхъ людей. Зъ того повстали трудности въ ихъ примѣщеню. Сказали они, що лише сядуть на землю близько Виннипегу. Розумѣе ся дарованои земли близько Виннипегу немъ и приходило дуже трудно ихъ примѣстити. Зъ такого непорозумѣня чотыри родины вернулись до Буковины, а одна до Галичины, котрѝ цѣлкомъ не способнѝ выдавати суду о Канадѣ, бо самѝ нѣчого не знають. Я певный того, що нынѣ жалують, що вернули ся, але вже пропало. Дальше о тôмъ дуже добре знаю, що пару листôвъ появило ся въ Галичинѣ, зъ котрыхъ праса галицка скорпстала и выдрукована. Одинъ листъ пôдписаный Рожко, бувъ писаный черезъ посѣпаку дворского галицкого, котрый прійшовъ зъ надѣею, що тутъ еще лучшій дворы застане якъ въ краю — але завѣвъ ся бѣдакъ, бо тутъ пана нема, кождый якъ робить такъ мае. Той бѣдачиско отже въ листѣ выллявъ море слѣзъ за богоспасаемою Галилеею, а чоловѣкъ пôдписаный на листѣ живе въ мѣстѣ и що пише маю копѣю его листу. Бувъ еще оденъ польскій листъ, а авторôвъ тыхъ листôвъ особисто дуже добре знаю. Що якъ що и кому, але нашимъ Полякамъ абсолютно не раджу покидати Галичины. Тутъ анѣ костела зъ годзѣнками, анѣ рожанця, анѣ того доброго галицкого жида не найдете, панове, лучше сидѣть дома. Для насъ Русинôвъ якось то буде. Поволенки позакладаемо церкви, вже маемо свого священника, що функціи за дармо сповняе, бо ещесьмо бѣднѝ, тай поволи будемо жити. Мацько тай Ясько въ листѣ напплели, що немѣра дурниць, тай додали, що люде нашѝ пишутъ про Канаду неправду. Я и на то ся згаджаю, що най буде неправда для Полякôвъ, а для насъ, то мы самѝ будемо старатись. Але додамъ зъ моеи стороны, що знаючи коли они приѣхали тай що видѣли, кажу що они тôлько самѝ небылицѣ наплели. Чоловѣкъ свѣжій приѣхавши до чужого краю, не може подати здорового поняду навѣть интелігентный а не то мало образованый. Нашъ чоловѣкъ приѣхавши въ Канаду якъ бувъ до неи запаленый, такъ приѣхавши розчаруесь такъ, що якъ бы годенъ, заразъ знову вернувъ бы ся. Однакъ по часѣ, якъ ся розгляне, якъ пôзнае — а на тое треба часу — то нѣ защо не вернувъ бы ся. Трафило ся сего лѣта зъ одным нашимъ инталігентникомъ, що осьмои днины вернувъ у свояси, бо не злюбивъ край, котрого не знавъ. Було его нещастемъ тое, що мавъ грошѣ, бо по кôлькохъ мѣсяцяхъ певно сего бувъ бы не зробивъ.

Теперь наколи лише майже Канада одна отворена для насъ, належить еміграцію зô стороны нашихъ просвѣщеныхъ людей попирати и уважати яко таку, котра для Русинôвъ велику користь въ будучности мае принести. Тутъ нашѝ мусять ся пôднести, станутъ брати приклядъ зъ розумныхъ людей, а всяка гниль, принесена зъ старого краю, зъ часомъ вывѣтрѣе. Рядъ дуже прихильно дивить ся, тожь найбôльшою глупотою було бы намъ не користати зъ того. Тожь загально скажу, що кождый, котрый мае охоту до працѣ, може на смѣло выходити до Канады, а певно найде хосенъ за свою працю. Дальше фалшу не повиннѝ сѣяти свои въ старôмъ краю, про таку справу, котрои самѝ не розумѣють, а если де-що хочуть знати, такъ повиннѝ ся впередъ научити. а опôсля другихъ учити.

Если бы хто зъ нашихъ сказавъ, що въ Канадѣ зле, такъ не Канада, але вôнъ самъ тому злому бувъ бы причиною. — Вернувши ся еще разъ до статѣ д. Кахникевича, посмѣю его спытати, длячого не дае жадной рады нашому селянству, наколи Канада така зла въ его очахъ для нашого хлопа? Я принаймѣй такъ думаю, що если вы доброд. видите погубу для насъ въ Канадѣ, повиннисте подати способъ до житя хлопови въ Галичинѣ. Сего. на жаль, я у васъ не находжу. Цѣкавый я знати, щобы вы тогды спѣвали, якъ бы васъ зъ бюрка вашого впакувавъ на хлопску оселю 3 моргову зъ шестырма дѣтьми? Видить менѣ ся, що вашѝ погляды дуже а дуже бы змѣнили ся.

Я не кажу, щобы народъ масами выходивъ, за безцѣнь лишавъ свое та за море уходивъ, я хочу тое сказати лише, що мы не можемо жадати неможливого. Еміграція есть конечна для всѣхъ, то-жь и для насъ. Рѣчь въ тôмъ, абы розумно велась, а если она не така, то лише народнѝ просвѣтителѣ сему виннѝ.

Теперь еще пару слôвъ, що до самои еміграціи нашихъ селянъ, то скажу тое, щобы конечно добре поинформувавъ ся якъ мае ѣхати, абы не блудивъ, за що платить грубо грошми.

К. ГЕНИКЪ.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Шенандоа. Па. дня 13. децембра.

Дня 5. децембра вôдбувъ ся рôчный мітінгъ нашого першого руского Братства св. Арх. Михаила. О годинѣ першôй зъ полудня зôбрали ся майже всѣ члены Братства въ просторôй церковной гали, де дотеперѣшный довголѣтный предсѣдатель Братства Д. Вандзѣлякъ, предложивъ зôбранымъ станъ мастковый Братства, котрый представляе ся такъ:

Всѣхъ членôвъ Брат. св. Арх. Михаила числить 106, доходу сего року було $1.966 95 а росходу 1.108.10, въ касѣ позостало $858.85. По доданю до того мѣсячныхъ вкладокъ и иншихъ доходôвъ въ Братскôй касѣ находить ся нынѣ $1.300.00. — Справоздане предсѣдателя зôбранѝ приняли гучными оплесками и кождый тѣшивъ ся, що Братство такѝ краснѝ успѣхи зробило. Теперь видко, що те Братство, котре Русины заложили найперше въ Америцѣ, процвитае а члены его держать ся купки и жиють въ згодѣ и едности. Предсѣдатель подякувавъ зôбранымъ за свôй довголѣтный урядъ и поручивъ зборамъ выбрати новый зарядъ. Голосоване вôдбуло ся картками а предсѣдателемъ зôставъ выбраный Яковъ Гамбаль, а секретаремъ Емилиянъ Дошна. По скôнченôмъ мітінгу всѣ радѝ розôйшли ся домôвъ зъ тымъ переконанемъ, що Братство св. Арх. Михаила и на дальше стоить на тôй высотѣ несеня ближнѣмъ помочи, на якôй стануло коли его закладано.

Братчикъ.

ЩО ЧУВАТИ ВЪ СВѢТѢ?

Въ Австріи, ажь кипить. Чехи бють Нѣмцѣвъ, розбивають. Повнѝ арещты Чехôвъ въ Празѣ, мѣжъ иншими и Чехъ Подлѣпный, ческій агітаторъ, ворогъ завзятый Нѣмцѣвъ, котрого самъ цѣсаръ Францъ Йосифъ дуже не любить. Новый мінистеръ президентъ баронъ Ґавчь хоче конче якось выйти зъ тои цѣлои матнѣ цѣло, але якось не йде. Бадені, якъ втѣкъ зъ Вѣдня, заѣхавъ до Кракова, де ему Поляки зробили параду. Цѣле мѣсто освѣтили, а навѣть студенты прилучили ся до тои пôдлои товпы, котра верещала: vivat Бадені. Однѝ соціялъ-демократы не кричали най жіе Бадені, тôлько троха инакше: най гине Бадені.

Нѣмеччина здае ся выграе и въ Хинахъ и на островахъ Гаіті. Нѣмецкому проводирови соціялъ-демократôвъ, послови Беблькови выточили процесъ за обиду маестату. Тамъ не можна вже навѣть образити мамки, що кормить дѣти цѣсарскѝ, бо заразъ дôстанешь ся на кôлька мѣсяцѣвъ въ тюрму.

Ишпанія дуже бѣдна. Грошей анѣ цента, а ту Ротшильдъ не хоче бôльше пожичити. Бувшій комендантъ зъ Кубы Вейлеръ тягае ся по краю и бунтуе разомъ зъ карлістами народъ, а McKinley каже, що Америка мае право всцюбляти свôй нôсъ въ справы кубанскѝ. На Кубѣ повстанцѣ перуть ишпаньске войско, тай вѣшають и самыхъ кубанцѣвъ, котрѝ стоять за проектованою „автономиею!“ Та якже-жь Ишпаніи не бѣда!

Въ нашихъ Сполученыхъ Державахъ конгресъ раду радить, не якъ на Турка стати, але якъ бы знову ухвалити біль противъ иммиґраціи. Грубый Cleveland не пôдписавъ бувъ ухваленого білю противъ иммиґраціи и навѣть подавъ бувъ дуже розумнѝ причины, для чого не пôдписуе, а теперь добродѣе републикане опять пôдносять голосъ, щобы не впускати до Америки тыхъ, котрѝ не вмѣють читати ит.д. —Мати президентаMcKinle-а умерла.

Въ Канадѣ мало що чувати, фармеры сидять въ хатѣ, грѣють ся пôдъ пецомъ тай чекають, коли фармерка поставить на стôлъ печене порося. Нашѝ людиска такожь грѣють ся пôдъ пецомъ, але не чекають на порося, бо ще не вродило ся. Якъ вже вкучить ся чоловѣкови сидѣти въ хатѣ, забирае ся до мѣста и тамъ пересиджуе у жида на смѣтю тай лазить по сторахъ, щобъ що де вхопити. То правда, а правды нѣгде не сховаешь.

А на нашôй милôй Американьскôй Руси, що нового? — „Свѣтъ“, якъ ему Г. Богъ и св. Синодъ позволять ласкаво узрѣти свѣтло мѣсячне, буде дуже „Свободу“ ганьбити.

НОВИНКИ.

Пôврôчна конвенція „Р. Н. Союза.“

Подаемо до публичнои вѣдомости урядникамъ и выдѣловымъ „Р. Н. Союза,“ що пôврôчна конвенція вôдбуде ся дня 31. децембра с. р. въ Олифантѣ.

Читайте!

Повѣдомляемо ч. предплатникôвъ „Свободы“ и п. бізнесістôвъ, котрѝ мають свои оголошеня въ газетѣ, що колекторомъ нашимъ есть п. Дионизій Пирчь. Передъ кождымъ его выѣздомъ до якогось плейзу, мы оголосимо въ „Свободѣ“ день его прибутя и тому просимо, щобъ кождый бувъ приготованый на заплату пренумераты, щобъ колекторъ не потребувавъ тратити дармо часу и грошей на подорожь а опôсля вернути зъ нѣчимъ. При колектованю той представитель нашои редакціи дасть кождому поквітоване и до него прошу удавати ся заразъ на мѣсци зô всѣми справами, за котрыми неразъ мусите писати до нашои „Свободы.“ Сподѣемо ся, що патріоты нашѝ по плейзахъ стануть помôчными въ колектованю Д. Пирча.

РЕДАКЦІЯ „СВОБОДЫ“.

Шлюбы богачѣвъ.

Цѣкавѝ и чуднѝ бувають урочистости шлюбу у богачѣвъ або аристократіи въ Ню Йорку. Цѣла церемонія робить вражѣне театрального представленя. Коли молодѝ зъ гостями зберуть ся въ костелѣ, костельный хоръ зачинае спѣвати мелодіи зъ оперь Вагнера при акомпаняментѣ арфъ и флетôвъ. Панну молоду провадять до олтаря пôдъ бальбахимомъ зъ рожь, пôддержованнымъ чотырма хлопцями, вбраными въ бѣлый атласъ. Три чотыро-лѣтнѝ дѣвчатка, вбранѝ въ бѣли атласовѝ сукенки старосвѣцкого крою, поступають напередъ и сипять передъ молодою парою листки рожь. Панна молода прибрана найвибагливѣйше, все на нѣй ажь мѣнить ся вôдъ дорогихъ перелъ и золота. Мѣсто вѣнка на головѣ и вельону, молода мае діядемъ зъ перелъ, зъ пôдъ котрого спадають въ задъ коштовнѝ коронки. Крôмъ дѣтей, дружки стройно повбиранѝ. За паномъ молодымъ поступае еще молода 4 лѣтна дѣвчинка, вбрана на бѣло, несе оксамитну подушку въ формѣ серця, прибрану цвѣтами; въ серединѣ лежать обручки для новоженцѣвъ.

— О. вже непротоерей Гр. Грушка заповѣдае въ послѣднôмъ числѣ „Свѣта“, що выѣде зъ весною на короткій часъ до Канады и до пôвничнои Дакоты. Дай Боже щасте...! Але чомъ не переѣде ся на короткій часъ въ зимѣ? Тажь тамъ така велика сила православного народу буде безъ священника на саме Рождество Христове! Ану о. здеґрадованый протоерей — тажь вы зухъ!

Вôдповѣдно до того, якъ котра сторона заховала свою первѣсну религію, устроювала и церковнѝ порядки на Бѣлôй и Малôй Руси. Въ тôмъ часѣ, якъ на Бѣлôй Руси не тôлько церкви римокатолицка и греко-уніяцка, але навѣть греко-руска, або такъ звана православна, усвоили собѣ въ одинокôй майже степени церковный ладъ обсолютного характера, выражаючій ся въ совершеннôмъ пôдчиненю ся народа духовенству, его власти и авторитету, подôбно, якъ въ абсолютнôй монархіи народъ пôдчиняе ся абсолютнôй власти монарха и его правительства, на Малôй Руси въ православнôй церкви утвердивъ ся и укрѣпивъ ся въ тôмъ часѣ ладъ церковно-народный. Ладъ той выражавъ ся въ тôмъ, що хотяй малоруске православне духовенство тыхъ часôвъ стояло на значнѣйшôй высотѣ образованя, посѣдало высшѝ личнѝ достоинства, мало значный вплывъ на нарôдъ и користувалось посередъ него значнымъ авторитетомъ, тымъ не менше однако той авторитетъ спочивавъ не на самôмъ тôлько званію священничôмъ и актѣ посвященя въ ереи, але на близости до народу, на знаню его нуждъ, на служеню интересамъ народнымъ и на постояннôмъ зъ нимъ стиканю ся и лученю. Такій устрôй церковно-народный стоявъ згôдно зъ тымъ демократичнымъ духомъ и складомъ понятій и чувствъ и суспôльнымъ укладомъ, якимъ отличавъ ся малорускій народъ въ цѣлôмъ часѣ свои исторіи въ загалѣ. Устрôй той бувъ въ многôмъ тотожный зъ церковно-народнымъ устроемъ церковь сербскои и почасти болгарской, котрый переживъ столѣтія и сохранивъ ся ажь до сего часу. Подôбный устрôй церковно-народный устроило и протестанство. а въ высшôмъ своимъ розвою утвердивъ ся такій церковно-народный устрôй въ Сполученыхъ Державахъ пôвнôчнои Америки.

Зовсѣмъ иншій устрôй церковный зложивъ ся на Великôй Руси, котрый зовсѣмъ ввôйшовъ въ составъ державы московскои. Первѣсно церковь велико-руска устроемъ своимъ мало рôжнила ся вôдъ церкви малорускои и бѣлорускои, понеже всѣ три повстали на взорахъ и пôдъ вплывомъ церкви візантійскои, а въ части церковь великоруска въ першихъ початкахъ свого розвою и роспростороненя находила ся пôдъ вплывомъ церкви православнои Мало--Рускои, котра перша приняла христіянство пôсля восточного обряда и стояла въ порôвнаню и зъ Великорусею на высшôй степени культуры и просвѣты. Но зъ уплывомъ часу церковь великоруска вôдтягнула ся вôдъ старинного загально руского устрою. Хотя въ стариннôй Руси, въ кіевскôй епосѣ рускои исторіи, князѣ а особливо великѝ князѣ були першими сынами церкви пôсля свого суспôльного становиска въ державѣ, однакъ они помимо свои власти въ державѣ, надъ церквою нѣякого патронату, анѣ нѣякои верховнои власти не мали. Скорше оборотно — они самѝ потребовали помочи авторитету властей церковныхъ для освященя и пôддержованя особистои ихъ свѣтскои власти. Коли Велика Русь постепенно зложилась въ московску державу, такѝ вôдносины помѣжь властію державною въ особѣ великихъ князѣвъ, а опôсля царѣвъ, а помѣжь властію церковною, въ особѣ московскихъ митрополитôвъ а вôдтакъ патріярхôвъ, скоро змѣнились. Абсолютна, або самодержавна власть царѣвъ, повставша и зложивша ся на Великôй Руси, завдяки татарскому ярму и его вплывови, не могла терпѣти побôчь себе независимои церковнои власти патріярхôвъ.

Нынѣ загально твердять, що абсолютна, або самодержавна власть московскихъ царѣвъ носили явнѝ признаки деспотизму, она повстала на взорахъ византійскихъ, и явилась простою копіею власти императорôвъ восточнои римскои державы, або Византіи. Не зважаючи на его росповсюднене, судъ той невѣрный. Императоры византійскѝ не посѣдали тои неограниченои власти, яку постепенно присвоювали собѣ московскѝ царѣ, зъ котрыхъ Иванъ Грозьный для достиженя неограниченои своеи власти просто нищивъ своихъ бояръ сотками, щобъ они не захвачовали коли-небудь верховнои власти надъ византійскою православною церквою, въ котрôй они мали великій вплывъ. Слѣдуе такожь замѣтити, що по упадку Константинополя, по завойованю Византіи Турками (1453 р.) византійскѝ Греки, пôдъ вплывомъ турецкого ярма, такъ само здеморалізовались, якъ Русь пôдъ погубнымъ вплывомъ ярма татарского. Греки, котрыхъ мы бачимо въ XVI. вѣцѣ, а особливо въ вѣцѣ XVII. не суть вже тыми Греками, якими були ихъ дѣды и прадѣды. Они пôдлещовались Москвѣ, именуючи еѣ третымъ Римомъ, били поклоны передъ царями и готовѝ були оправдовати всѣ вчинки царѣвъ, ссылаючись часто зовсѣмъ ложно на византійскѝ взоры. Рѣшучій и найбôльше замѣтный споръ помѣжь царскою властію и патріярхôвъ наступивъ въ половинѣ XVII. вѣку (1655) помѣжь царемъ Алексѣемъ Михайловичомъ и знаменитымъ патріярхомъ Никономъ.

Въ тôмъ часѣ, якъ Мартинъ Лютеръ знаменито опредѣлявъ свою личнôсть и дѣяльность, повторяючи безупину фразу: „я христіянинъ и хлопскій сынъ,“ патріярхъ Никонъ, будучи такожь сыномъ селянина, опредѣлявъ такожь и себе и свои напрямы, звѣстною историчною фразою, котру постоянно повторявъ: „хотя я по роду Русинъ, но по образованю и вѣрѣ Грекъ.“ Що хотѣвъ тымъ выразити, оденъ зъ найвызначнѣйшихъ святителѣвъ россійскои православнои церкви? Яка то и греческа вѣра и чимъ рôжнила и рôжнить ся она вôдъ вѣры рускои? Не дивлячись на то, що вже высше триста лѣтъ проминуло вôдъ часу неудалого предпринятя патріярха Никона, правдивый змыслъ тои историчнои фразы не выясненый до сего часу. Вôнъ выяснюе ся дѣяльностію того патріярха, котру мы уважаемо конечнымъ розôбрати.

(Дальше буде).

Польскій старо-католицкій бискупъ въ Америцѣ

Въ новембрѣ с. р. посвятивъ въ Бернѣ въ Швайцаріи еп. старо-кат. Герцоґъ о. Козловского, незалежного священника въ Чікаґо на старо-кат. епископа. Прецѣ Поляки дочекали ся свого епископа.

Найменша дѣтина на свѣтѣ.

Въ Quincy, Ill. народила ся найменша дѣтина, яка коли небудь прійшла на свѣтъ. Новонарождене дитя есть донькою Давида Slusyer-а и важить не цѣлый фунтъ. Его тваръ не больша вôдъ срѣбного пôвъ доляра, пальцѣ не грубшій вôдъ дроту до робленя пончохъ, руки ¼ цаля довгій, а ноги такъ велики якъ малый палецъ дорослого мужчины. Дѣтина здорова и розвиває ся зовсѣмъ натурально.

Въ зимѣ до Канады.

Девять рускихъ родинъ, разомъ 38 особъ зъ Галичины прійшли минувшого тыжня до Winnipeg. — Одна родина мала мати $1000.00 тай и прочій не були безъ центôвъ.

— Въ Россіи сподѣють ся кождого дня розвязаня царицѣ. По всѣхъ церквахъ бють поклоны и молять ся, щобъ Г. Богъ давъ сына, наслѣдника и будучого великого царя всей Россіи. А цѣкава рѣчь, якъ довго еще треба буде чекати, поки народъ россійскій прійде до розуму.

— Въ Пітсбургу появила ся англійска газета п. загол. „Еміґрантъ.“ Цѣлею той газеты боронити тутешныхъ славянскихъ поселенцѣвъ передъ нападами на нихъ амер. народу. Газета тота коштує одного доляра на рôкъ.

— Милionеръ Geo. W. Vanderbilt выбирає ся въ подорожь наоколо свѣта тай заасекуровавъ свое жите на маленку сумку — тôлько одинъ миліонъ долярôвъ.

— Зъ бюра поліціи паризкой вкрали невыслѣдженій злодѣѣ акты, котрій мали доказовати невинность Дрейфуса. Кажуть, що поліція сама наняла злодѣѣвъ, а теперь нѣбы за ними шукає.

— Нечисленна, але чинна згодою и офѣрностію громада руска въ Elmira, N. Y. справила для свои церкви дзвонъ, ваги 650 фунтôвъ, въ цѣнѣ $120. Дзвонъ спроваджено зъ Cincinnati, Ohio. Торжественне посвячене дзвона вôдбуде ся урочисто въ часѣ рôздвяныхъ святъ.

Вѣсти церковній.

Въ тôмъ тыждни причалило до Ню Йорку двохъ рускихъ священниковъ зъ Галичины: оо. Антôнъ Бонковскій и Миколай Пôдгорецкій. Люде се молодій и працьовитій, бо дали сего доказы въ старôмъ краю. То-жь витаючи ихъ зъ неложною радостію маємо повну надѣю, що тою любовію якою палали ихъ серця до руского хлопа въ Галичинѣ, загорять и ту до руского робôтника та що тій священники станутъ въ ряды робôтникôвъ для полѣпшеня долѣ руского робôтника въ Америцѣ.

За „Свободу“ належить ся заплатити!

Вѣсти робôтничій.

— Въ Парижи, осередку богацтва, збыткôвъ та роскошей, зголосило ся въ статномъ кварталѣ до бюръ информаційныхъ 24,361 особъ, просячихъ о роботу. Зъ того числа було 10,432 мущинъ а 13,929 женщинъ. Выстарано ся о заняте для 4,527 мущинъ и 9,316 женщинъ а решта мусѣла задоволити ся голодомъ.

— Выставовій вôкна прибирати, есть свого рода штука. Тій, котрій розумѣють ту штуку, заробляють тыжднево до 100 дол. и мають свою газету „Show Window“, котра выходить въ Ню Йорку и Чікаґо.

— Въ невдовзѣ будуть выробляти фляшки зъ масы паперовои въ той способъ, що приготовану таку масу замачає ся въ певный росчинъ и опôсля вставить ся ю въ ґазовій пецы, де мусить ся высушити. Такій фляшки не можуть ся нѣколи збити. Вынайденый нимъ плынъ держить поки що выноходчикъ въ тайнѣ.

— Въ протягу 6 тыждневъ має побудоватись въ Пітбургу нова фабрика, въ котрôй будуть выробляти ся колеса до возôвъ уличныхъ и льокомотивъ.

— На бôльше мягкого вугля находить ся въ Пенсильваніи. Въ р. 1896 выдобуто зъ землицѣ Пенсильванійскои 4,337,815 тонъ, въ Огайо 1,267,035, въ Вестъ Вирджиніи 159,117, а въ Мериляндъ 1,638 тонъ.

— Минувшого року страйковало въ Англіи 201,638 робôтникôвъ а страту для англійскои торговлѣ запричинену ними рахують на 75 миліо. дол.

— Пітсбурскій робôтникъ John C. Burgin вынайшовъ дуже практичный гамулецъ до затримованя каръ уличныхъ. Кара въ найбôльшôй скорости стане найдальше 10 стôпъ вôдъ того мѣсця, де ужито гамулець.

— Унія майнерôвъ захôдной Пенсильваніи взросла дуже значно вôдъ послѣдного страйку. Выплатила весь свôй довгъ въ сумѣ $2000 и приступило ⅔ членôмъ больше. Лишь минувшого тыждня принято 8000 новыхъ членôвъ. Бѣда розуму вчить,

— Въ Nashville, Tenn. росночалась була дня 13. с. м., конвенція робôтничого товариства „American Federation of Labor.“ Явилось надъ 100 делеґатôвъ. Якъ выходить зъ справозданя секретаря того товариства, въ послѣднôмъ роцѣ приступило 33,000 новыхъ членôвъ. (До нашого „Союза“ може также тôлько приступити на рôкъ, если всѣ будемъ о то старати ся.) Доходу за цѣлый рôкъ було $22,808,27 а росходу $19,113,83. Страйкôвъ, въ котрыхъ брало участь 164,872 робôтникôвъ, було 276. Въ 189 страйкахъ побѣдили робôтники зовсѣмъ, въ 31 погодились зъ хлѣбодавцями а въ 33 стратили. До товариства „Federation of Labor“ могуть лишь належати заводовій робôтники, значить, котрій знають якесь ремесло або певну роботу, наколи до товариства „Knights of Labor“ може належати кождый робôтникъ безъ розличія.

— Ще въ тôмъ роцѣ має повстати въ Ню Йорку народна унія кравцѣвъ, занимаючихъ ся выробами плащѣвъ, котра буде числити 25,000 робôтникôвъ. Заразъ по заложеню такои уніи намѣряють зарядити загальный страйкъ, щобы знести темній и нездоровій норы, въ котрыхъ мусять робôтники працювати и установити 10 годинный часъ працѣ.

— Три найбôльшій фабрики, въ котрыхъ выробляють ся солодкій „biscuits“ и „crackers“, злучились въ одну компанію зъ закладовымъ капиталомъ $30,000,000.

— Въ Washington, Pa. дôставъ 16 лѣтный хлопець, Wm. C. Waldron, патентъ за вынайдене штучного и цѣлкомъ беспечного замку.

— Контрактъ, котрымъ мае управильнити ся платню майнерамъ, въ Пітсбурскôмъ дистриктѣ, пôдписало 50 продуцентôвъ яко представителѣвъ 75 копалень, що становить 40% всѣхъ майнъ, находячихъ ся въ тôмъ дистриктѣ. При кôнци того контракту дописано добавку, що тій властителѣ копалень, котрій не пôдпишуть того контракту, будуть мусѣли платити своимъ робôтникамъ 10 цт. за тону бôльше, або тій, котрій пôдписали о 10 цт. менше. Представителѣ робôтникôвъ згодили ся на то и здає ся, що та добавка змусить прочихъ „баронôвъ вуглярныхъ“ до згоды. Въ такôмъ разѣ полагоджено бы на якійсь часъ великій страйкъ майнерскій, въ котрôмъ брало участь около 400,000 люда.

— Біль иміграційный, щобъ всѣ прихожій робôтники вмѣли читати и писати по англійски або въ иншôй мовѣ, прійде въ конгресѣ пôдъ голосоване допервa 17. сѣчня 1898 р. однакъ есть всяка правдоподôбность, що вôнъ перейде.

СМѢХЪ И ПРАВДА.

ВЪ СУДѢ.

Председатель: Чи свѣдокъ памятає що говоривъ оскарженый на мѣсци проступку?

Свѣдокъ: Здає ся менѣ, що говоривъ, що немовъ то вôнъ пяный...

Председатель: Взываю свѣдка, щобы неговоривъ въ той способъ: „здає ся менѣ“, „немовто....“ и т. д. Судови залежитъ натôмъ, щобы довѣдати ся, чи оскарженый въ самôй рѣчи сказавъ, що „есмь пяный“....

Свѣдокъ: Алежь, борони Боже!.. Якже бы вôнъ смѣвъ говорити що панъ судія есть пяный....

Прокураторъ: Алежь не о то ходить! Свѣдокъ мабудь нерозумѣє пытаня. Панъ председатель пытають, чи оскарженый, сейчасъ по споввненю проступку, сказавъ до свѣдка, що есмь „пяный“.

Свѣдокъ: Могу запевнити пана прокуратора, що той бѣдачиско, такъ о пану председателю, якъ и о пану прокураторови не вôдваживъ бы ся сказати щось подôбного....

Адвокатъ: Высокій судъ позволитъ, що поясню свѣдкови. Нехай же свѣдокъ уважно слухає: Ту не розходить ся анѣ о пана председателя, анѣ о пана прокуратора, лишь о то одно, чи оскарженый въ даной хвили сказавъ голосно, що — однымъ словомъ — „есмь пяный.“

Свѣдокъ (здивованый): Алежь зъ вôдки бы вôнъ мôгъ знати, що цѣлый судъ якъ разъ тогдѣ бувъ пяный? !...

RA 104

ПАНЪ ПРОФЕСОРЪ ЗА МОРЕМЪ.

Образокъ зъ еміґраційного житя.

НАПИСАВЪ*)

НЕСТОРЪ ДМИТРОВЪ.

—o—

Осточортѣла пану професорови дѣдôвска посада на селѣ. Щобъ то ще посада, а то Богъ знае що. Нѣ школы порядноп, нѣ мешканя, нѣ города, нѣ того морга поля, що пôсля уставы мае бути, нѣчого! Село величезне, шесть кільометровъ довге, дѣтисковъ повно, — але чи ходять до школы? Де-жь тамъ! Въ лѣтѣ пасуть вôвцѣ на полонинѣ, а въ зимѣ сидять на печи, попôдкладавши пôдъ себе ноги. Чей-же боса дитина не побѣжить до школы? Часомъ вырве ся и босакомъ якій хлопчина, але то хиба на то, щобъ у пана професора загрѣти ся. Нѣ ту товариста, нѣ ту нѣякои розривки. Сиди въ хатѣ, хоть зъ нудьги згинь, бо де-жь зайдешь, до священника? Священникъ старый, професорôвъ дуже не любить, бо, каже, якъ почала ся та проклята школа, то хлопъ уже и дзиґары зачинае курити и стае чимъ разъ зухвалѣйшій. До сотрудника не зайдешь, бо то дуже великій чоловѣкъ, каже: унѣверситетъ кôнчивъ, професора все тôлько на басъ бере. А варто бы тамъ зайти — така приемна жѣночка!

Де-жь зайдешь? Економа нема, посесора нема — словомъ нѣкого, зъ интеліґенціи, хоть вмирай! Кому бы таке жите не обридло? А якъ ще возьмуть чоловѣкомъ „кунѣровати"! Староста собѣ, инспекторъ собѣ, предсѣдатель мѣсцевои рады школьнои собѣ, вôйтъ собѣ, жандармъ собѣ, та ще й арендаръ мае слово, всѣ на бѣдного професора!

Положивъ ся разъ професоръ на лôжко противъ печи тай дивить ся въ червоний полумѣни. Добру хвилю нѣчого не думавъ (на селѣ часто у чоловѣка таке бувае), вôдтакъ звернувъ ся на лѣвый бôкъ, досягнувъ зô стола пачку тютюну за вôсѣмъ кр. и папѣрки за два, скрутивъ папѣроску, вправивъ въ довгу тростинову цигарнѣчку, закуривъ и пускае довгими пасмами дымъ. Нѣчого не чути въ хатѣ, тôлько огонь въ печи трѣщить и панъ професоръ выпускае дымъ, тай все: фу—фу!

Пофукавъ професоръ, пофукавъ, а далѣ ставъ думку думати. „Не таку вôнъ думку мае, якъ бы ѣсти пити, а таку вôнъ думку мае, якъ бы въ свѣтѣ жити." Думае собѣ: „На що менѣ тои дурнои матуры, та на що еѣ буду здавати, щобъ цѣле жите такъ перегнити въ тôмъ селѣ? Чоловѣкъ анѣ порядно оженити ся не може, анѣ нѣчо... Що робити? Трафляе ся добре господарство, та що-жь, коли дѣвчина нѣ до Бога, нѣ до людей. Та най бы тамъ уже була дѣвчина, але якось встыдно за плугомъ ходити, якъ перший лѣпшій хлопъ. Та высьмѣяли бы мене! Якъ бы жѣнка сотрудника побачила, я згорѣвъ бы зô встыду... Пôшовъ бы я до уряду податкового, тамъ чоловѣкъ скоро выавансувавъ бы, але хто на практику грошей дасть?" Думавъ професоръ и думавъ тай таки нѣчого не выдумавъ. Змучили вже его тї тяжкї думки. Пôднявъ ся на хребетъ, пôдсунувъ подушку пôдъ плечѣ, сягнувъ за „Народною Часописею," присунувъ лямпу близше и почавъ читати. Въ новинкахъ стояло: „На дворци въ Станѣславовѣ товпило ся сотки народу нещасливого, що покидае свою рôдну землю и йде въ свѣтъ за очи, на мочаристі грунта до Канады."

И въ тôй хвили прійшло професорови на думку: „Може бы й я пôшовъ до Канады?" почавъ роздумувати. Вставъ, закуривъ другу папѣроску, ступивъ два кроки впередъ, два кроки назадъ по маленькôй хатинцѣ и шептавъ пôвголосомъ пôдъ носомъ: „Поѣду тамъ, буду тамъ професоромъ, возьму фарму, люде будуть обрабляти, оженю ся зъ Англичанкою, инспектора певно тамъ нема, побачу свѣта, — а якъ буду богачемъ, верну до Галичины и можуть мене ще выбрати на посла!" Славно! крикнувъ професоръ и плеснувъ долонями. А грошѣ на дорогу де? Въ батька возьму свою частку, мусить дати, спокою не дамъ ему. Плянъ готовый!

Довго не мôгъ професоръ заснути. Рано вставъ, вымучивъ до полудня щось зъ шестеро дѣтей и заповѣвъ дѣтямъ, що вже не буде школы ажь по Великодныхъ святахъ. Таки на другій день выбравъ ся панъ професоръ до мѣста, взявъ a conto пенсіи у жида десятку, купивъ пачку за 13 кр., всѣвъ на зелѣзницю и поѣхавъ до батька. Широко и докладно розложивъ передъ батькомъ свôй плянъ, свои замѣры и надѣѣ, тôлько за будуче посольство не згадавъ, якось боявъ ся, щобъ старый не высмѣявъ. Посидѣвъ цѣлый тыждень, вырвавъ 150 зр. и махнувъ до инспектора, щобъ торжественно зрезиґнувати зъ посады. Думавъ по дорозѣ, що инспекторъ страшно здивуе ся, стане просити, грозити и таке инше, але инспекторъ мавъ такихъ силъ професорскихъ досить. Анѣ не скрививъ ся, принявъ до вѣдомости резиґнацію и кивненемъ головы попращавъ нового обывателя канадійского.

Староста також не давъ ся довго просити, выдавъ подорожный пасъ, якъ бы якому звычайному чоловѣкови. Панъ професоръ и такъ до войска бувъ не здалый, бо мавъ бôльмо на правôмъ оцѣ. Прикро зробило ся професорови. Та якъ же-жь не мае бути прикро, коли чоловѣка такъ „власти" зъиґнорують. „Они мене боять ся" — потѣшавъ себе въ духу професоръ.

На саму провôдну недѣлю выѣхавъ професоръ до Канады. Народу ѣхало безъ числа. Панъ професоръ приглядае ся, студіюе, вынытуе ся, информуе ся, — оповѣдае, якъ треба заховувати ся по дорозѣ, на мори, въ Канадѣ. Геть всьо десь знае — певно въ „Народнôй Часописи" вычитавъ. Але що тамъ довго описувати и нудити людей! Ѣхавъ панъ професоръ, ѣхавъ — тай всѣ ѣхали и ѣхали, поки заѣхали до Канады.

Въ Winnipeg побачивъ нашого професора его знакомый.

— Хлопе, а ты ту по що? — привитавъ его.

— Якъ то по що? Приѣхавъ зъ народомъ тай буду шукати якогось становиска.

— Ха-ха-ха! Чи ты здурѣвъ? Та яке ты ту найдешь становиско?

— Якъ то яке, а на професора?

— Но-но, не плети дурницъ; ходи до мене, то якось то буде! — поклепавъ протекціонально знакомый професора по плечи.

Взявъ професоръ свою валѣзку и подувъ до хаты. Поговорили, побалакали и про се и про те. Професоръ оповѣдавъ за Галичину, дуже широко розводивъ ся про подорожь, вôдтакъ повечеряли и пôшли спати. На другій день спацируе професоръ по мѣстѣ, здыбае людей, що купують рѣчи потрѣбнї на фарму, розпытуе, куды ѣдуть, удае дуже мудрого, що вôнъ знае всѣхъ и вся.

— А вы куды ѣдете? — запытавъ одинъ мужикъ.

— Я десь поѣду на школу, та ще самъ не знаю въ котре мѣсце, — вôдтявъ коротко професоръ.

— Та таки такъ — що кому Господь Богъ судивъ — тажь вы таки на то вчили ся — докôнчивъ жалôсно мужикъ.

Вечеромъ пытае нашъ панъ професоръ свого знакомого, що вôнъ буде робити.

— То такъ буде — каже знакомый. — Знаешь ты, братку, то ту такій край вже вдавъ ся, що якъ не робишь, то вмирай, а якъ робишь, то будешь жити и то добре жити. Маешь ты що грошей?

— Маю десять доляровъ — каже професоръ.

— То зле, братчику. Бо якъ бы ты мавъ троха центôвъ, то пôшовъ бы-сь теперь на фарму, поклавъ бы хату, посадивъ бы бараболю, а самъ подувъ бы на лѣто на роботу.

Професоръ вытрѣщивъ очи, дивить ся на чоловѣка и думае, що тоті кпить собѣ зъ него.

— А то-жь якъ? — перебивъ. — То я не буду ту професоромъ?

— Та не будь дурнымъ! — выцѣдивъ флеґматично знакомый. — Разъ, що ту школъ для нашихъ дѣтей ще нема, бо, видишь, они йно що приѣхали; а по друге ту треба мати испыть, треба знати англійску мову, треба бути обывателемъ, а ты, такій сирый Галичанинъ, одного слова англійского не знаешь, хотѣвъ бы-съ бути професоромъ! Послухай мене, що я тобѣ пораджу, — говоривъ дальше знакомый, — иди ты на роботу, заробишь центы, навчишь ся трохи бесѣды, навчишь ся робити, а потôмъ уже покаже ся, що буде дальше.

(Конець буде)

*) Передрукъ зъ „Буковины."

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!

Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!

Ив. Франко.